

ת"פ 36153/12/14 - טיב טעם רשתות בע"מ, עדי כהן נגד מדינת ישראל - המשרד להגנת הסביבה

בית משפט השלום בראשון לציון

08 פברואר
2016

ת"פ 36153-12-14 מדינת ישראל - המשרד להגנת הסביבה נ' טיב טעם רשתות בע"מ ואח'

בפני כב' סגן הנשיאה, השופט אברהם הימן
המבקשים (הנאשמים)
1. טיב טעם רשתות בע"מ
2. עדי כהן

נגד
המשיבה (המאשימה)
מדינת ישראל - המשרד להגנת הסביבה
החלטה

לפני בקשה לביטול כתב האישום מחמת טענות מקדמיות לפי סעיפים 149(3), 149(4) ו- 149(10) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב- 1982 (להלן - "חוק סדר הדין הפלילי") שענינם, בהתאמה, בטענות כי כתב האישום אינו מגלה עבירה, כי נפל פגם בכתב האישום ובניהול ההליך וכי קיימת לנאשמים הגנה מן הצדק.

כתב האישום ורקע דיוני

ביום 17.12.2014 הוגש כנגד הנאשמים כתב אישום המייחס להם עבירות לפי חוק הפיקדון על מכלי משקה, התשנ"ט-1999 (להלן - "החוק" או "חוק הפיקדון"). על פי העובדות המתוארות בחלק הכללי שבכתב האישום, הנאשמת 1 (להלן - "הנאשמת") הינה חברה המאוגדת כדין בישראל והמפעילה רשת של סופרמרקטים (להלן - "חנויות הרשת"). הנאשם 2 (להלן - "הנאשם") הינו מנהלה הכללי של הנאשמת.

על פי עובדות כתב האישום, בסמוך ליום 25.11.2012, במסגרת דיון מטה שהתנהל בראשותו של הנאשם, התקבלה החלטה לפיה פיקדון מזומן בסניפי הרשת יוחזר עד לסכום של 3 ₪ בלבד. כמו כן הוחלט כי מעבר לכך יינתן זיכוי לשימוש בחנויות הרשת ששוויי יהיה בגובה דמי הפיקדון עבור מכלי המשקה שהוחזרו (להלן - "ההחלטה"). בהתאם להחלטה העבירה הנאשמת למנהלי התפעול בסניפים, ביום 5.12.2012, הוראה כי החזר במזומן בגין בקבוקי פיקדון יינתן עד לסכום של 3 ₪, ומעבר לכך יינתן זיכוי למימוש בסניפי הרשת.

בפרק המתאר את העובדות המהוות את העבירה תוארו אירועים אלה:

בסמוך ליום 16.1.2013 ביקשה גב' טטיאנה ליסנקוב, בסניף הנאשמת בגבעתיים, לקבל החזר פיקדון במזומן בעבור מכלי משקה. במענה לכך נאמר לה כי ניתן לקבל החזר פיקדון במזומן עד 3 ₪ בלבד, וכי לא ניתן להשיב יותר מ- 30 בקבוקים.

ביום 30.1.2013 ערכה מפקחת המשטרה הירוקה, גב' ענת רז (להלן- "המפקחת רז") ביקורות בסניפי הנאשמת בבת ים, בגבעתיים ובהרצליה. במהלך הביקורות ביקשה המפקחת רז, בכל הסניפים, לקבל החזר פיקדון במזומן בעבור מכלי משקה ריקים ומסומנים מסוג הנמכר בבית העסק, כשסך הפיקדון בעבור הבקבוקים היה מעבר ל- 3 ₪. הבקשה להחזר הפיקדון במזומן סורבה בכל הסניפים. בסניף בת ים ניתנה לבסוף הסכמה להחזר דמי הפיקדון במזומן לאחר שהמפקחת רז הזדהתה כמפקחת המשטרה הירוקה. בעקבות הסירוב ניתנו לנאשמת שלוש הודעות תשלום קנס לפי סעיף 228(ב) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982, חוק הפיקדון על מכלי משקה, התשנ"ט-1999 וצו סדר הדין הפלילי (ברירת משפט- פיקדון על מכלי משקה), התשס"ב-2002. בגין שלוש הודעות תשלום הקנס הוגשו מטעם הנאשמת שלוש בקשות להישפט ביום 17.7.2013.

ביום 7.2.2013 ערכה המפקחת רז ביקורת בסניף הנאשמת באזור התעשייה פולג בנתניה, במהלכה ביקשה לקבל החזר פיקדון במזומן בעבור 30 מכלי משקה ריקים ומסומנים מסוג הנמכר בבית העסק, כשסך הפיקדון בעבור הבקבוקים היה מעבר ל- 3 ₪. הבקשה נענתה בסירוב, ורק לאחר התעקשות הוסבר למפקחת שרק הפעם יוחזר לה הפיקדון במזומן.

ביום 14.2.2013 ערכה המפקחת רז ביקורת בסניף הנאשמת בתל אביב, במהלכה ביקשה לקבל החזר פיקדון במזומן בעבור 40 מכלי משקה ריקים ומסומנים מסוגים הנמכרים בבית העסק, כשסך הפיקדון בעבור הבקבוקים היה מעבר ל- 3 ₪. הבקשה נענתה בסירוב.

ביום 20.2.2013 ערך מפקח המשטרה הירוקה מר אלי פרא (להלן- "המפקח פרא") ביקורת בסניף הנאשמת בתל אביב, במהלכה ביקש לקבל החזר פיקדון במזומן בעבור מכלי משקה ריקים ומסומנים מסוג הנמכר בבית העסק, כשסך הפיקדון בעבור הבקבוקים היה מעבר ל- 3 ₪. הבקשה נענתה בסירוב.

ביום 20.2.2013 ערך המפקח פרא ביקורת בסניף הנאשמת בתל אביב, במהלכה ביקש לקבל החזר פיקדון בעבור 20 מכלי משקה ריקים ומסומנים מסוג הנמכר בבית העסק כשסך הפיקדון עבור הבקבוקים היה מעבר ל- 3 ₪. במענה לכך, נמסר למפקח פרא כי יוכל לקבל החזר פיקדון במזומן בעבור 10 מכלי משקה בלבד, וזיכוי עבור שאר מכלי המשקה.

בסמוך ליום 24.2.2013 ביקשה הגב' אסתר ריבקיין, בשלושה מסניפי הנאשמת בתל אביב, לקבל החזר פיקדון במזומן בעבור מכלי משקה. במענה לכך נאמר לה כי החזר פיקדון במזומן ניתן לקבל בגין 10 מכלי משקה בלבד וכי מעבר לכך יינתן זיכוי.

ביום 16.3.2013 ביקש מר רועי לב, בסניף הנאשמת ברחובות, לקבל החזר פיקדון במזומן בעבור 50 מכלי משקה בעלי תווית פיקדון. במענה לכך נאמר לו כי החזר פיקדון במזומן ניתן לקבל עד לסכום של 3 ₪ וכי מעבר לכך יינתן זיכוי.

בסמוך ליום 30.4.2013 ביקש מר קובי גלנטי, בסניף הנאשמת ברחובות, לקבל החזר פיקדון במזומן בעבור 9 מכלי משקה. במענה לכך נאמר לו כי החזר פיקדון ניתן לקבל בזיכוי בלבד.

ביום 8.5.2013 ערך מפקח המשטרה הירוקה מר ארז הררי (להלן- "המפקח הררי") ביקורת בסניף הנאשמת ברחובות, במהלכה דרש לקבל החזר פיקדון במזומן בעבור 20 מכלי משקה ריקים ומסומנים מסוג הנמכר בבית העסק, כשסך הפיקדון בעבור הבקבוקים היה מעבר ל- 3 ₪. הבקשה נענתה בסירוב.

באותו היום, ובביקורת שערך המפקח הררי בסניף הנאשמת בראשון לציון, במהלכה ביקש החזר פיקדון במזומן בעבור 40 מכלי משקה ריקים ומסומנים, מסוג הנמכר בבית העסק, כשסך הפיקדון היה מעבר ל- 3 ₪, נענה בסירוב.

בסמוך ליום 6.6.2013 ביקש מר חיים ליבור, בסניף הנאשמת בתל אביב, לקבל החזר פיקדון במזומן בעבור מכלי משקה. במענה לכך נאמר לו כי החזר פיקדון ניתן לקבל בזיכוי בלבד.

בסמוך ליום 9.6.2013 ביקש מר יוסי ערוסי, בסניף הנאשמת בתל אביב, לקבל החזר פיקדון במזומן בעבור מכלי משקה. במענה לכך נמסר לו כי החזר פיקדון במזומן ניתן לקבל עד 3 ₪ בלבד.

ביום 12.6.2013 שלח מפקח המשטרה הירוקה מר אמיר לוי מכתב ליועצת המשפטית של הנאשמת במסגרתו ביקש להנחות את חנויות הרשת לפעול בהתאם לחוק ולהחזיר דמי פיקדון במזומן במידה והצרכן מתעקש לקבל מזומן ולא זיכוי בחנות, וכן ביקש לקבל מכלים בני פיקדון בכל ימות השבוע ובכל שעות העבודה (להלן- "מכתב לוי"). גם לאחר קבלת מכתב לוי האמור המשיכה הנאשמת להימנע מהשבת דמי פיקדון.

בסמוך ליום 27.6.2013 ביקשה גב' נסיה שוסיט, בסניף הנאשמת בתל אביב, לקבל החזר פיקדון במזומן בעבור מכלי משקה, ובמענה לכך האמר לה כי החזר פיקדון ניתן לקבל עד 3 ₪ בלבד.

בסמוך ליום 11.12.2013 ביקשה הגב' תקווה צבר, בסניף הנאשמת בבית ים, לקבל החזק פיקדון במזומן בעבור מכלי משקה, ובמענה לכך נאמר לה כי החזר פיקדון במזומן ניתן לקבל עד 3 ₪ בלבד.

ביום 15.1.2014, לאחר שהנאשמים קיבלו את מכתב לוי, ערכה המפקחת רז ביקורת בסניף הנאשמת בהרצליה, במהלכה ביקשה לקבל החזר פיקדון במזומן בעבור 50 מכלי משקה ריקים ומסומנים של משקאות מסוג הנמכר בבית העסק, ונענתה בסירוב.

ביום 16.1.2014 ערכה המפקחת רז ביקורת בסניף הנאשמת בראשון לציון, במהלכה ביקשה לקבל החזק פיקדון במזומן בעבור 50 מכלי משקה ריקים ומסומנים של משקאות מסוג הנמכר בבית העסק, ונענתה בסירוב.

על יסוד כל המתואר נטען כי הנאשמים, במעשיהם ובמחדליהם המפורטים לעיל, בצוותא חדא עם עובדים ברשת, הפרו, בשמונה עשרה מקרים שונים, חובה להחזיר ללקוחות דמי פיקדון במזומן בשל מכל משקה ריק מסומן מסוג הנכר ברשת שבבעלות הנאשמת. כמו כן נטען כי אחריותו של הנאשם, למעשי ולמחדלי הנאשמת, נובעת גם מתוקף היותו נושא משרה בנאשמת ומאחר שלא פיקח ולא נקט בכל האמצעים הסבירים ולא עשה כל שניתן למניעת העבירות.

על פי כתב האישום מיוחסות לנאשמים עבירה של אי החזרת דמי פיקדון לצרכן במזומן בשל מכל משקה ריק מסומן (שמונה עשרה מקרים), לפי סעיפים 6(ב) ו- 18(א)(3) לחוק הפיקדון. לנאשם 2 מיוחסת אף עבירה של הפרת אחריות נושא משרה בגין אי החזרת דמי פיקדון לצרכן במזומן בשל מכל משקה ריק מסומן (18 מקרים) לפי סעיף 19 לחוק הפיקדון.

בדיון שהתקיים ביום 20.9.2015 הודיעו באי כוח הנאשמים כי בפי הנאשמים טענה מקדמית לפיה כתב האישום אינו מגלה עבירה. אפשרתי הגשת טיעונים בכתב. באי כוח הנאשמים הגישו טיעוניהם בכתב בה טענו, בהרחבה, לביטול כתב

האישום אף מחמת טענות נוספות. בא כוח המאשימה הגיש תגובה בכתב ובה הרחיב בטיעון לתמיכה בעמדה אותה מבקש לבסס. באי כוח הנאשמים הגישו תשובה לתגובת בא כוח המאשימה. עיינתי אף בכתב טענות זה, אשר אינו אלא חזרה על טענות באי כוח הנאשמים בבקשה.

טיעוני הנאשמים

טיעוני הנאשמים, כאמור, הונחו, אמנם, על שלוש סוגים של טענות מקדמיות, אולם עיקרם הוא בטענה כי אין חוק הפיקדון מחייב בית עסק להשיב כספי פיקדון על מכלי משקה במזומן דווקא. לטענת הנאשמים חוק הפיקדון אינו מורה לבית עסק באיזה אמצעי תשלום להשיב דמי פיקדון לצרכן, ומכך עולה כי השבת דמי פיקדון באמצעות זיכוי כספי הוא תשלום העולה בקנה אחד עם החוק. על כן טוענים הנאשמים כי כתב האישום אינה מגלה עבירה לכאורה. באי כוח הנאשמים הרחיבו בנימוקי הטיעון שהעלו. בתוך כך טענו כי על פי האופן בו נוסח סעיף 6(ב) לחוק הפיקדון אין חובה על בית עסק לשלם לצרכן דמי פיקדון במזומן. עם זאת, אין החוק קובע את האופן בו ישולמו דמי הפיקדון לצרכן, ועל כן עומדת לבית העסק הזכות לקבוע כיצד יבצע את התשלום האמור. בעניין זה מפנים הנאשמים להחלטות שניתנו בבש"א (מחוזי-ת"א) 3005/08 **יונתן קמחי נ' שופרסל בע"מ** (פורסם בנבו), ובת"ק (תביעות קטנות-ק"ש) 15768-01-11 **דוד אוחנה נ' שוק"ם יהודה דהן** (פורסם בנבו) (להלן- "עניין קמחי" ו-"עניין אוחנה", בהתאמה), בהן, לשיטת הנאשמים, נדחתה פרשנות לפיה סעיף 6(ב) לחוק הפיקדון קובע חובת השבת דמי פיקדון אך ורק במזומן. לטענת הנאשמים, העובדה שעל פי הדין הקיים רשאי בית עסק להחזיר דמי פיקדון לצרכן גם באמצעות שובר זיכוי הביאה לניסיון לתקן את החוק, וכך ביום 21.7.14 הוגשה הצעה לתיקון חוק הפיקדון (הצעת חוק הפיקדון על מכלי משקה (תיקון- הצעת תשלום דמי פיקדון)), (התשע"ד-2014). הצעת תיקון זו ביקשה לשנות את האמור בסעיף 6(ב) לחוק באופן שייקבע שבית עסק מחויב להציע לצרכן חלופות שונות להחזר דמי פיקדון- במזומן ובאמצעות שובר זיכוי. בדברי ההסבר להצעת החוק צוין: "כיום החוק לא מגדיר את אמצעי התשלום שבאמצעותו דמי הפיקדון יוחזרו לצרכנים. ההחלטה כיצד לזכות את הצרכנים עבור מכלי המשקה נתונה בידי בתי העסק, שלעיתים אינם מאפשרים קבלה של דמי הפיקדון במזומן עבור מכלי המשקה". באי כוח הנאשמים טוענים כי אמנם התיקון לא נדון ולא התקבל בסופו של יום אולם כל עוד החוק לא שונה אין חובה על בתי עסק להשיב לצרכנים דמי פיקדון במזומן דווקא. על כן, לא ניתן להאשים הנאשמים בהפרת הוראות החוק בגין השבת דמי פיקדון לצרכנים באמצעות שובר זיכוי, ואין עובדות כתב האישום מהוות עבירה כלל. באי כוח הנאשמים מרחיבים וטוענים כי חוק הפיקדון מבסס מערכת יחסים צרכנית בין בית העסק לצרכן לפי שנוקט במילה "צרכן" ומחייב את בית העסק להעניק שירות לצרכן. על יסוד כך, נטען כי מערכת יחסים צרכנית מאפשרת לבית העסק, בהתאם לסעיף 14(א) לחוק הגנת הצרכן, תשמ"א-1981 (להלן- "חוק הגנת הצרכן") להשיב תמורה בגין החזרת מוצר באמצעות שובר זיכוי לצד אמצעי תשלום אחרים ונוספים, והוא הדין אף לעניין השבת דמי פיקדון בגין מכלי משקה שכן לא נקבע בו אחרת. בהקשר זה מציינים באי כוח הנאשמים דברי חקיקה והצעות לתיקון דברי חקיקה מהם, לשיטתם, יש ללמוד כי מקום בו החוק אינו קובע באופן מפורש אמצעי תשלום במזומן הרי שהותר חופש פעולה לעוסק ולצרכן בדבר אופן ביצוע התשלום. על כן נטען כי חוק הפיקדון קובע הסדר שלילי בעניין אופן תשלום דמי הפיקדון לצרכן, והסדר זה נקבע לשיטת באי כוח הנאשמים באופן מכונן, שכן המחוקק רצה שתשלום דמי הפיקדון יתבצע בדרכים שונות לרבות באמצעות שובר זיכוי. בעניין זה מפנים באי כוח הנאשמים לפרוטוקול ועדת הכלכלה מיום 13.3.2000 ולדברים שהוחלפו בין יושבי הוועדה שם. על ההסדר השלילי מבקשים באי כוח הנאשמים ללמוד מסעיף 7 לחוק הנוקט בלשון זהה לסעיף 6(ב) בעניין תשלום דמי הפיקדון על ידי היבואן והיצרן לבית העסק, לפי שבשניהם לא נקט החוק בחובת תשלום במזומן. כמו כן טוענים באי כוח הנאשמים כי תשלום דמי הפיקדון באמצעות

שובר זיכוי, שהוא אמצעי בעל ערך כלכלי, עולה בקנה אחד עם תכלית חוק הפיקדון בכך שמתמרץ צרכנים להשיב מכלי משקה ובכך מעודד מחזור. לטענת באי כוח הנאשמים פעלו הנאשמים במסגרת המותר על פי חוק הפיקדון, וכי מקום בו החוק טעון פרשנות הרי שיש לבחור בפרשנות מצמצמת המתיישבת אמנם עם לשון החוק ותכליתו אולם גם המקלה עם הנאשמים באופן המותר חופש פעולה. נוסחו הקיים של החוק עולה בקנה אחד עם פרשנות הנאשמים, ואף משום כך לא ניתן להטיל עליהם אחריות פלילית, נוכח העקרון לפיו אין מענישין אלא אם כן מזהירין. על כן טוענים באי כוח הנאשמים כי גם אם יוכחו עובדות כתב האישום כולן לא יהא בכך להוות עבירה. כמו כן ועל יסוד אותם נימוקים נטען כי כתב האישום פסול וניהול ההליך בגינו בלתי צודק ובלתי הוגן, ובנסיבות אלה יש להורות על ביטול כתב האישום.

טיעוני המאשימה

המאשימה טוענת כי יש לדחות את טענת הנאשמים לביטול כתב האישום ולהותיר את כתב האישום על כנו ככתבו. לשיטת המאשימה אין המחלוקת בשאלה האם החוק מאפשר לבית עסק להשיב את דמי הפיקדון במזומן או בזיכוי וזכות הבחירה בין אפשרויות אלה היא בידי בית העסק. עמדת המאשימה היא כי החוק קובע שאת דמי הפיקדון יש להשיב במזומן, והאפשרות להשיבם בדרך של מתן זיכוי לרכישה בבית העסק אפשרית רק אם הצרכן מסכים לכך. לטענתה, עמדת הנאשמים סותרת את תכלית החוק במיקסום פעולת המיחזור ועל כן מהווה הפרה של החובה המוטלת על בית עסק להשיב את דמי הפיקדון לצרכן תמורת השבת מיכלי משקה. המאשימה מטעימה כי לצורך הגשמת תכלית החוק נקבע בו מנגנון תמרוץ כלכלי לצרכן במטרה לעודדו להשיב מכלי משקה למיחזור. הדרך בה מצאו הנאשמים להשיב לצרכן את דמי הפיקדון- באמצעות זיכוי- הינה דרך שנועדה להגדיל את רווחיהם בכך שמחייבת את הצרכן להשתמש בזיכוי לרכישה בסניפי הרשת דווקא, ובכך מצמצמת את התמריץ לאספני מכלי משקה להשיב את מכלי המשקה בסניפי הרשת. בטיעוניה מבחינה המאשימה בין שני סוגים של צרכנים המוגדרים בחוק: רוכש של מכלי משקה לעומת אוסף של מכלי משקה. לטענתה מנגנון הזיכוי כובל את הצרכן הן זה הרוכש והן זה האוסף מכלי משקה ומקטין את התמריץ להשיב את מכלי המשקה שרכש. המאשימה טוענת כי מנגנון הזיכוי הינו מנגנון מסרבלי לפי שבעוד שהמחוקק ביקש לנתק בין נקודת הרכישה ותשלום הפיקדון לבין נקודת המיחזור והשבת הפיקדון, מנגנון הזיכוי כובל את הצרכן לבית העסק, ופגיעתו בתמריץ שנותן החוק לצרכנים הינו משמעותי יותר כאשר מדובר בצרכן האוסף מכלי משקה אשר מטבע הדברים חפץ לעשות בכספי הפיקדון שימושים שונים. כמו כן טוענת המאשימה, כי בהתאם לסעיף 5 לחוק, הפיקדון הינו כסף שמשלם רוכש משקה ולפיכך זכאי הוא לקבל חזרה את הכסף שהפקיד כפי ערכו הכלכלי בעת ששילם אותו. על כן, מנגנון הזיכוי, אשר בשונה מהשבת דמי הפיקדון בכסף מזומן, מוגבל מבחינת מקום, זמן ושימושים, פוגע פגיעה חריפה בקנייננו של הצרכן ששילם את הפיקדון. המאשימה ממחישה טיעונה זה בטיעון כי זיכוי מאלץ את הצרכן לרכוש מוצרים בהם הוא חפץ מבית העסק ומונע ממנו לרכוש מוצרים אלה מבית עסק אחר המציע את אותם המוצרים בעלות נמוכה יותר. בכך לא רק שנפגע ערכם של דמי הפיקדון ששילם הצרכן וקנייננו אלא אף נפגע האינטרס הציבורי בתחרות השוק החופשי. כמו כן טוענת המאשימה כי זכות הקניין של הצרכן נפגעת אף משום שנשללת ממנו האפשרות לעשות כל שימוש אחר בדמי הפיקדון כגון חיסכון. באשר להסתמכותם של הנאשמים על פסק הדין שניתן בעניין קמחי טוענת המאשימה כי מנסיבות אותו מקרה ומהחלטת בית המשפט ניתן ללמוד דווקא כי לצרכנים ניתנה אפשרות הבחירה בין תשלום דמי הפיקדון במזומן או בזיכוי וכי במקרה דנן שללו הנאשמים אפשרות בחירה זו מהצרכנים ובכך מקור ההפרה והאישום בגינה. באשר לפסק הדין בעניין אוחנה טוענת המאשימה כי אין האמור בה הינו בבחינת הלכה מנחה או מחייבת ואין להסתמך עליה. באשר להסתמכות הנאשמים על דברי ההסבר להצעה לתיקון חוק הפיקדון

טוענת המאשימה כי אין באמור בה להוות כלי פרשני לפי שאין בה ללמד על כוונת המחוקק, ומכל מקום יש בה אף ללמד על רצון להבהיר את החוק על מנת למנוע ניצולו על ידי חברות גדולות בעלות כוח רב למול הצרכן הקטן. באשר להקבלה שמבצעים הנאשמים לדיני הצרכנות טוענת המאשימה כי אין היא מתאימה לעניין ואין ללמד ממנה דבר. חוק הפיקדון, לשיטת המאשימה, אינו חוק צרכני לפי שאין מדובר בעסקה בין קונה למוכר. מנגנון מסירת דמי הפיקדון ומנגנון השבתם הינו מנגנון חובה שאין כל אפשרות להתנות עליו ואין מדובר במנגנון של מתן תמורה בעד נכס. על כן, שונה הוא מדיני הצרכנות הבאים לשמור על איזון בין פערי הכוחות המובנים הקיימים בין קונה למוכר ולהסדיר את ההתקשרות בין אלה. המאשימה טוענת כי מסעיף 4 לתקנות הגנת הצרכן (ביטול עסקה) התשע"א-2010, הדין באופן החזרת התמורה בגין ביטול עסקה, ניתן ללמוד דווקא כי החוק שומר על זכותו של צרכן לקבל את התמורה חזרה לידי באותו אופן בו נעשה התשלום, לפי שהתכלית של כך היא להגן על זכותו של צרכן שערכו של הכסף ששילם יישמר ולא יוגבל. באשר להיקש אשר לטענת הנאשמים נובע מהאמור בסעיף 14(ג) לחוק הגנת הצרכן טוענת המאשימה כי אין בו ללמד על המקרה דנן היות ובמקרה בו עוסק הסעיף האמור אין הצרכן זכאי להחזר כספי. באשר לטענה כי החוק יוצר הסדר שלילי, טוענת המאשימה כי אין בטיעון זה כל ממש. לטענת המאשימה, אין החוק "שותק" מקום בו נקבע בו בבירור כי יש להחזיר את דמי הפיקדון. כמו כן טוענת המאשימה כי מפרוטוקול ישיבת ועדת הכנסת אין ללמד דבר לעניין כוונת החוק ותכליתו. ויתירה מכך, עיון בפרוטוקול ישיבת ועדת הכנסת עליו מסתמכים הנאשמים דווקא מלמד כי הדין עסק ב"מיחזור ממוכן", וכי מהמתועד בו אין לתמוך בעמדת הנאשמים. באשר לטענת הנאשמים כי יש להחיל את כלל הפרשנות המצמצמת לפי הקבוע בסעיף 34כא לחוק העונשין התשל"ז-1977 (להלן- "חוק העונשין"), טוענת המאשימה כי עמדת הנאשמים אינה עולה כלל עם לשון החוק ותכליתו ועל כן אין מדובר בדין הנתון לפירושים סבירים אחדים ואין לטענה זו על מה שתסמוך. הוא הדין באשר לטענת הנאשמים להסתמכות, לפי שניתנה להם אזהרה בה הודע להם כי עמדת הרגולטור היא כי את דמי הפיקדון יש להשיב במזומן וכי שקול הדעת מסור לצרכן האם לקבל זיכוי חלף כסף מזומן.

דין והכרעה

כתב האישום מייחס לנאשמים עבירות בגין סירוב הנאשמת לשלם לצרכנים דמי פיקדון, בעבור החזרה של מכלי משקה מעבר לעשרה הראשונים ועד לחמישים, בכסף מזומן אלא באמצעות זיכוי כספי אותו יכולים הצרכנים לממש בסניפי הנאשמת. על פי עובדות כתב האישום במספר מקרים שונים סירבו סניפי רשת של הנאשמת להשיב לצרכנים דמי פיקדון עבור מכלי משקה בכסף מזומן אלא רק באמצעות שובר זיכוי. סירוב זה נעשה על יסוד החלטת הנהלת הנאשמת לשלם לצרכנים דמי פיקדון עבור החזרת מכלי משקה במזומן עד לסך של 3 ₪ ואת היתרה באמצעות שובר זיכוי בלבד.

על פי המתואר בכתב האישום, הנאשמים הגבילו למעשה את אפשרויות תשלום דמי הפיקדון בסניפי הרשת של הנאשמים לתשלום באמצעות שובר זיכוי.

מוקד המחלוקת הוא בשאלת פרשנותו של סעיף 6(ב) לחוק הפיקדון הקובע חובה על בית עסק לקבל מכלי משקה ריקים ומסומנים שמוסר לו צרכן ולשלם לו את דמי הפיקדון בעדם.

באי כוח הנאשמים טוענים כי אין סעיף 6(ב) לחוק הפיקדון מחייב בית עסק להשיב דמי פיקדון לצרכן בכסף מזומן

דווקא, וכי פרשנות העולה בקנה אחד עם תכלית החוק מלמדת כי החוק לא הגביל בתי עסק לאמצעי תשלום ספציפי בגין החזרת מכלי משקה אלא איפשר שימוש באמצעי תשלום שונים לרבות תשלום באמצעות שובר זיכוי. על כן טוענים הם כי החלטתם להשיב לצרכנים דמי פיקדון באמצעות שובר זיכוי אינה מהווה עבירה לפי חוק הפיקדון, ועל כן אין בעובדות כתב האישום להוות עבירה.

המאשימה טוענת, מנגד, כי עמדת הנאשמים לפיה החוק מקנה לבית עסק אפשרות בחירה להחזיר דמי הפיקדון לצרכן באמצעי תשלום שונים ולא דווקא באמצעות כסף מזומן מנוגדת לתכלית החוק ולכוונת המחוקק. לשיטת המאשימה, הפרשנות היחידה ההולמת את תכלית החוק למקסום פעולת המיחזור ולעידוד צרכנים להחזיר מיכלי משקה לצורך מיחזור היא כזו המחייבת בית עסק להשיב לצרכן את דמי הפיקדון בכסף מזומן בלבד. שובר זיכוי אפשרי רק מקום שהצרכן מסכים לכך, ואולם אין בידי בית העסק זכות הבחירה בין אמצעי תשלום דמי הפיקדון אלא בידי הצרכן.

קודם שאדרש לדיון בטענות הצדדים ראוי להציב בפנינו את סעיפי החוק הרלוונטיים.

"צרכן" מוגדר בסעיף 1 לחוק- "אדם הקונה או האוסף מכלי משקה..."

סעיף 5 לחוק קובע את חובת הצרכן לשלם דמי פיקדון עבור מכל משקה מלא בעת הרכישה.

סעיף 6(ב) לחוק הפיקדון קובע כי **"בית עסק כאמור בסעיף קטן (א) חייב לקבל מכל משקה ריק מסומן שמסור לו צרכן, ולשלם לו את דמי הפיקדון בעדו"**.

לשון החוק פשוטה וברורה. החוק קובע חובה על הצרכן לשלם דמי פיקדון בעת רכישת מכל משקה מלא, ומנגד קובע חובה על בית העסק לקבל מידי הצרכן מכל משקה ריק ומסומן ולהשיב לצרכן דמי פיקדון בעדו. החוק אינו מגביל צרכן להשיב את מכל המשקה הריק בבית העסק בו רכש אותו כשהוא מלא, ולמעשה ועל מנת לעודדו להשיב את מכל המשקה הריק לצורך מיחזור, רשאי הצרכן להחזיר את מכל המשקה הריק בכל בית עסק העונה על הגדרת החוק. באשר לאופן השבת דמי הפיקדון מבית העסק לידי הצרכן, אכן אין בחוק הוראה מפורשת המחייבת את בית העסק להשיב לצרכן את דמי הפיקדון בכסף מזומן, ואין בו למעשה כל הגבלה על ביצוע התשלום לצרכן בכל דרך מקובלת לביצוע תשלום. באי כוח הנאשמים הרחיבו יתר על המידה בטיעוניהם בעניין זה אלא שלא בכך עיקר העניין והמחלוקת דנן, ואבהיר. שני הצדדים אינם חולקים על כך שאין החוק נוקב במפורש בדרך ביצוע תשלום דמי הפיקדון חזרה לידי הצרכן, שהרי אף לשיטת המאשימה תשלום כאמור באמצעות שובר זיכוי לא יהווה הפרה של החוק אם הצרכן מסכים לכך. הבעייתיות, כפי הבא לידי ביטוי בכתב האישום, מתהווה מקום בו בית עסק מגביל את דרך התשלום לשובר זיכוי בלבד ומסרב להשיב לצרכן, שאינו מעוניין בשובר זיכוי, את דמי הפיקדון בכסף מזומן. בהקשר זה עולה השאלה: האם אפשרות הבחירה בין תשלום דמי הפיקדון בכסף מזומן לבין תשלום כאמור באמצעות שובר זיכוי- נתונה בידי בית העסק או בידי הצרכן?

במקרה דנן, ועל פי הנתען בכתב האישום, הגבילו הנאשמים את תשלום דמי הפיקדון לצרכן בעבור החזרת מכלי משקה ריקים מעבר לעשרה הראשונים לתשלום באמצעות שובר זיכוי בלבד. נוסף על כך ועל פי הנתען בכתב האישום סירבו הנאשמים לשלם לצרכנים דמי פיקדון בכסף מזומן מקום בו סירבו הצרכנים לקבל שובר זיכוי ודרשו לקבל כסף מזומן.

לאחר שבחנתי טיעוני הצדדים, מצאתי כי פרשנות לפיה בית עסק רשאי להגביל תשלום דמי הפיקדון לידי הצרכן כנגד החזרת מכלי משקה ריקים ומסומנים לשובר זיכוי בלבד, ולשלול מהצרכן האפשרות לקבל חזרה לידי דמי הפיקדון בכסף מזומן, היא פרשנות שאינה הולמת את תכלית החוק. אני סבור כי פרשנות ראויה של חוק הפיקדון, לאור התכלית העומדת ביסודו, אינה סובלת פרשנות לפיה בית עסק רשאי להגביל את תשלום דמי הפיקדון לאמצעי תשלום מסוג מסוים שאינו כסף מזומן כפי עמדת הנאשמים. פרשנות זו מנוגדת לתכלית החוק בעידוד מיחזור מכלי פלסטיק למען הגנה על איכות הסביבה, לפי שהגבלה כאמור עלולה לדכא מוטיבציה של צרכנים להשיב מכלי משקה לצורך מיחזורם. בעניין זה מקבל אני את טענות המאשימה אודות הפגיעה בתמריץ הניתן לצרכנים בדמות השבת דמי הפיקדון הנגרמת כתוצאה מהגבלת אמצעי תשלום דמי הפיקדון לשובר זיכוי. לשובר זיכוי, כפי טענת הנאשמים, קיים אמנם ערך כלכלי, אולם ערך זה נמוך מערכו של כסף מזומן, לפי שהשימוש בו מוגבל לזמן מסוים, למקום מסוים ולשימושים מסוימים. כמו כן אני מקבל אף את ההבחנה שמבצעת המאשימה בין רכש מכלי משקה לבין אוסף מכלי משקה ולפגיעה המיוחדת הנגרמת לכל אחד מאלה בקניינו והיא בהגבלת השימוש בדמי הפיקדון כפי ראות עיניו. לפיכך, פרשנות לפיה תשלום דמי הפיקדון צריך להיעשות בדרך של השבת הפיקדון בכסף מזומן ככלל או בשובר זיכוי כאשר הצרכן בוחר בכך, היא פרשנות ההולמת את התכלית שביסוד חוק הפיקדון באשר יש בה לעודד צרכנים להתגייס לצורך מחזור.

יש לזכור כי הפיקדון הינו כסף אותו משלם הצרכן בעבור רכישת מכל משקה מלא נוסף על ערכו הרגיל של אותו מכל משקה וזאת כעירבון להבטחת השבת מכל המשקה הריק לבית עסק לצורך מיחזור. הפיקדון, אפוא, אינו אלא כספו של הצרכן; כסף אותו מחויב הצרכן להפקיד בבית העסק ממנו רכש את מכל המשקה על מנת שיתומרץ להשיב את מכל המשקה ולקבל את דמי הפיקדון חזרה לידי. חוק הפיקדון הטיל חובה על הצרכן לשלם דמי פיקדון כעירבון להבטחת החזרת מכל המשקה לצורך מיחזור, אולם אין החוק מגביל את הצרכן להשיב את מכל המשקה לבית העסק ממנו רכש אותו דווקא, וזאת בשם התכלית שבעידוד המיחזור. בהינתן כך ברי כי אין החוק יכול לסבול אפשרות לפיה זכותו של צרכן לקבל חזרה את כספו תוגבל לשובר זיכוי, אשר מגבילו לעשות בדמי הפיקדון שהושבו לידי שימוש באותו בית עסק באופן הפוגע בערכם של דמי הפיקדון. מצב כאמור נוגד את הגיונו של החוק והתכליות שבא להגשים. כמו כן וכפי שהיטיב בא כוח המאשימה לטעון, יש בכך אף להקים חשש לפגיעה באינטרס הציבור בשמירה על התחרות בשוק המדובר.

אני מקבל ההקבלה אותה מבקשים הנאשמים לעשות בין דיני הצרכנות לבין חוק הפיקדון. תכליתם של כל אחד מאלה שונה באופן מהותי ואין מקום לבצע היקשים מלאכותיים כפי הבא לידי ביטוי בטיעוני הנאשמים. דומה דווקא כי ככל שמדובר בצרכן הרי שבשני הסדרים סטטוטוריים אלה- חוק הגנת הצרכן וחוק הפיקדון- יש לקיים פרשנות המיטיבה עם הצרכן דווקא. ובענייננו, כפי שהוסבר לעיל, פרשנות כזו היא פרשנות המחייבת קריאת החוק ככזה המטיל חובה על בית עסק להשיב לצרכן את דמי הפיקדון בכסף מזומן, או בדרך אחרת המקובלת על הצרכן. מתן האפשרות לבית עסק לבחור הדרך-אותה ימצא כדרך כדאית כלכלית לעצמו להשיב לצרכן את כספו- פוגעת בזכותו הקניינית של הצרכן.

אני מקבל אף את ההקבלה שמבצעים הנאשמים בין סעיף 6(ב) לבין סעיף 7 לחוק הקובע חובה על יצרן או יבואן לאסוף את מכלי המשקה מבית עסק ולשלם לו את דמי הפיקדון בעדם, לפי שאף בו לא חייב המחוקק ביצוע תשלום במזומן. אכן אפשר כי תשלום דמי הפיקדון בעבור מכלי משקה שאוסף היצרן או היבואן מבית העסק ייעשה בדרכים שונות ומקובלות בין אותם גורמים, ואפשר כי התשלום לא יתבצע בהכרח במזומן. אין בכך להעלות או להוריד מן הפרשנות התכליתית של סעיף 6(ב) לחוק כפי שבוארה לעיל; פרשנות הנכונה אף לסעיף 7 לפי העניין.

הנאשמים ביקשו להסתמך על פסקי דין שניתנו בעניין קמחי ובעניין אוחנה ואשר אוזכרו לעיל. בפסק הדין בעניין קמחי דחה בית המשפט המחוזי בקשה לאישור תובענה ייצוגית, לפי שנקבע כי התנהלות המשיבה (בית העסק הנתבע שם), המאפשרת החזר דמי פיקדון הן על ידי קבלת תעודת זיכוי והן על ידי קבלת כסף מזומן בקופת הסניף "הכל לפי רצונו או בחירתו של הלקוח", אינה מנוגדת לחוק. בית המשפט ציין אמנם כי פרשנות לפיה סעיף 6(ב) מחייב בית עסק להשיב דמי פיקדון אך ורק בכסף מזומן אינה מבוססת, אולם אין בכך לבסס את עמדת הנאשמים שלפני, שהרי אין בקביעה זו לבסס פרשנות לפיה בית עסק רשאי להגביל השבת דמי פיקדון בשובר זיכוי בלבד. קביעת בית המשפט המחוזי, כאשר פסק דינו נקרא במכלול, תומכת דווקא בקביעה כי חוק הפיקדון אשר אמנם אינו מחייב השבת דמי פיקדון, בכסף מזומן דווקא, אינו מתיר הגבלת אמצעי תשלום דמי הפיקדון לשובר זיכוי בלבד בניגוד לרצון הצרכן.

באשר לפסק הדין בעניין אוחנה, דחה בית המשפט לתביעות קטנות תביעה לחיוב הנתבע בתשלום דמי פיקדון לפי חוק הפיקדון בכסף מזומן, לאחר שבהתבסס על פסק הדין בעניין קמחי, קבע כי הנתבע רשאי היה להציע לתובע החזר דמי הפיקדון בדרך של זיכוי בלבד. פסק דין זה, כידוע, אינו מהווה הלכה מחייבת או מנחה, ומסקנתי, עם כל הכבוד, אודות פרשנות הדברים שונה, בעיקר בשים לב למהות העניין הנדון, כתב אישום פלילי אל מול תביעה אזרחית במסגרת הליך של תביעות קטנות. לטעמי שני תחומי משפט שונים ובחינת שתי תכליות חוקיות ומשפטיות שונות.

לא מצאתי תימוכין לעמדת הנאשמים בדברי ההסבר להצעה לתיקון חוק הפיקדון מיום 21.7.14 ולתיעוד ישיבת ועדת הכלכלה של הכנסת בפרוטוקול מיום 13.3.2000. טיעוני הנאשמים בהקשר לנלמד ממסמכים אלה מרחיקי לכת ומאולצים, ומכל מקום אין מסמכים אלה יכולים להוות תשתית איתנה לעמדתם.

בשולי הדברים ולעניין אופן הצגת טיעוני הנאשמים, מצאתי להעיר דברים אלה. כאמור, טענו באי כוח הנאשמים, ובצדק, כי אין סעיף 6(ב) קובע מפורשות את דרכי תשלום דמי הפיקדון לצרכן. לשיטתם, שתיקת המחוקק באשר לאופן ביצוע תשלום דמי הפיקדון מבית העסק לצרכן מהווה- "הסדר שלילי". אלא שלטעמי הכניסו באי כוח הנאשמים את הטיעון מטעמם למסגרת לא מתאימה, ואבאר. משמעו של עקרון ההסדר השלילי הוא שמכלל "הן הינך שומע לאו". קרי, מקום בו קובע החוק קביעה מפורשת, אפשר כי ישתמע מכך שהמחוקק ביקש לשלול קביעות אחרות. לא כן הוא מצב הדברים בלשון סעיף 6(ב) בעניין בו אנו דנים, לפי שלא נקבעה בו קביעה ספציפית באשר לאופן ביצוע תשלום דמי הפיקדון באופן המאפשר להסיק כי המחוקק ביקש לשלול קביעות אחרות. על כן לא מצאתי כי יש מקום לטיעון בדבר "הסדר שלילי" המשתמע מלשון החוק. למעלה מכך יובהר עוד כי שתיקת המחוקק בעניין מסויים עשויה להיחשב כהסדר שלילי או כלאקונה, והבחירה בין אלה היא תוצאה של מלאכה פרשנית במהותה המשלבת בחינה של לשון החוק והן של תכליתו. כפי שבואר בהרחבה לעיל, בענייננו אין לומר כי שתיקת המחוקק באשר לדרכי תשלום דמי הפיקדון מצביעה על חסר הטעון השלמה, שהרי הפרשנות העולה בקנה אחד עם תכלית החוק היא כזו לפיה תשלום דמי הפיקדון לצרכן עשוי להתבצע בדרכים שונות ואין בית עסק רשאי להגביל קיום חובתו לפי החוק לאמצעי תשלום ספציפי דווקא.

כפי שהובהר לעיל, דחיתי עמדת הנאשמים בדבר חוקיות הגבלת החזר דמי פיקדון באמצעות שובר זיכוי בלבד לפי שעמדה זו מנוגדת לתכליות החוק. על כן, נדחית טענתם לתחולת סעיף 34כא לחוק העונשין לפיו **"ניתן דין לפירושים סבירים אחדים לפי תכליתו, יוכרע הענין לפי הפירוש המקל ביותר עם מי שאמור לשאת באחריות פלילית לפי**

אותו דין". אין חוק הפיקדון נתון לפירושים סבירים אחדים וממילא אינו נתון לפירוש בו מחזיקים הנאשמים.

באשר לטענת הנאשמים כי פעלו בידיעה כי פעולתם מותרת על פי דרישות החוק, וככל שמדובר בטענה של טעות במצב משפטי, הרי שמדובר בטענה לסייג לאחריות פלילית שאין מקומה בשלב מקדמי, והדברים ברורים.

סוף דבר הוא שאני דוחה את הבקשה לביטול כתב האישום. מובן מאליו כי משנדחתה עמדת הנאשמים עליה ביקשו לבסס עתירתם לביטול כתב האישום מחמת שלוש סוגים של טענות מקדמיות, נדחתה הבקשה על שלושת אדניה.

המזכירות תשלח החלטה זו לבאי כוח הצדדים ותוודא קבלתה בידיהם.

ניתנה היום, כ"ט שבט תשע"ו, 8 בפברואר 2016, בהעדר הצדדים.